

Protokoll fört vid enskild föredragning

Utbildnings- och kulturavdelningen
Kulturbyrån, kulturmiljöenheten, U3a

Beslutande
Minister
Annika Hambrudd

Föredragande
Enhetschef
Mikko Helminen

Justerat
Omedelbart

Nr 19

Anhållan om rubbande av del av fast fornlämning Su 15.1
i Lövvik, Sunds kommun
~~ÅLR 2017/7449~~ 2021/7574
272 U3a

Ärende

Fastighetsägaren till fastigheten 771-415-1-1 har den 5.9.2021 anhållit Ålands landskapsregering om tillstånd att rubba två gravhögar på fast fornlämning Su 15.1, då fastighetsägaren planerar att bygga en stuga i anknytning till fornlämningens område.

Beslut

Landskapsregeringen beslöt att bevilja tillstånd för rubbande av anläggningen 47. Anhållan om tillstånd för att rubba anläggning 49 avslås, enligt bilaga 1.

Nr 20

Anhållan om rubbande av fast fornlämning Jo 9.11 och Jo 9.12 i Gottby, Jomala kommun
ÅLR 2021/8519
273 U3a

Ärende

Fastighetsägaren till fastigheten 170-409-6-6 har den 6.10.2021 anhållit av Ålands landskapsregering om tillstånd att rubba fast fornlämning Jo 9.11 och Jo 9.12. Ingreppet planeras för att bygga bostadshus med tillhörande ekonomibygnader samt maskinhall.

Beslut

Ärendet avvisas utan prövning i sak.

Hänvisning

Er begäran dat. 24.06.2021

Benny Klingberg

Tomtensvägen 70

22520 KASTELHOLM

Kontaktperson

Victoria Gottberg

Ärende

Utlåtande i samband med arbete intill fast fornlämning Su 15.1**Ärende**

Kulturbyrån har mottagit en begäran om utlåtande gällande byggnation av liten stuga på fastighet 771-415-1-1 intill fast fornlämning Su 15.1 i Lövvik by, Sunds kommun.

Utlåtande

Kulturbyrån konstaterar att i omedelbar anknötning till området i fråga finns fast fornlämning Su 15.1, ett höggravfält från yngre järnålder, se bilaga 1. Vid fornlämningarna bör i samband med arbetet försiktighet iaktas så att fornlämningarna inte skadas.

Kulturbyrån konstaterar att stugan kan placeras på en sådan plats att kända fasta fornlämningar i området inte berörs av arbetet, se bilaga 2.

Motivering

Från de i ansökan presenterade planerna samt vid kulturbyråns fältbesök den 21.6.2021 framgår det att ingreppet görs med anledning av att fastighetsägaren till fastigheten 771-415-1-1 planerar att bygga en liten stuga.

Platsen för de planerade åtgärderna ligger i direkt anslutning till fast fornlämning, höggravfält Su 15.1 som är fredade enligt 1 § i Landskapslag (1965:9) om fornminnen. Enligt samma lag är det utan tillstånd förbjudet att gräva ut, ändra, skada, ta bort eller på annat sätt rubba en fast fornlämning eller att täcka över den.

Till fast fornlämning hör enligt 4 § i Landskapslagen (1965:9) om fornminnen sådant jordområde, som erfordras för att fornlämningen skall kunna bevaras samt för att med hänsyn till fornlämningens art och betydelse nödvändigt utrymme beredes däromkring. Då fornlämningens Su 15.1 gränser inte fastställts med ett särskilt skyddsområde, ska detta utrymme räknas två meter från fornlämningens synliga ytterkanter.

Vik. antikvarie

Victoria Gottberg

BILAGOR

Bilaga 1. Besiktningsrapport

Bilaga 2. Kartbilaga 1:1000

FÖR KÄNNEDOM

Erik Nordback, byggnadsinspektör och kommuntekniker, Sunds kommun,
erik.nordback@sund.ax

Su 15.1 i Lövvik by, Sund

ARKEOLOGISK BESIKTNING

Dnr: 2021/5957

Datum: 2.7.2021

PB 1060, AX-22111 Mariehamn

registrator@regeringen.ax

+358 18 25 000

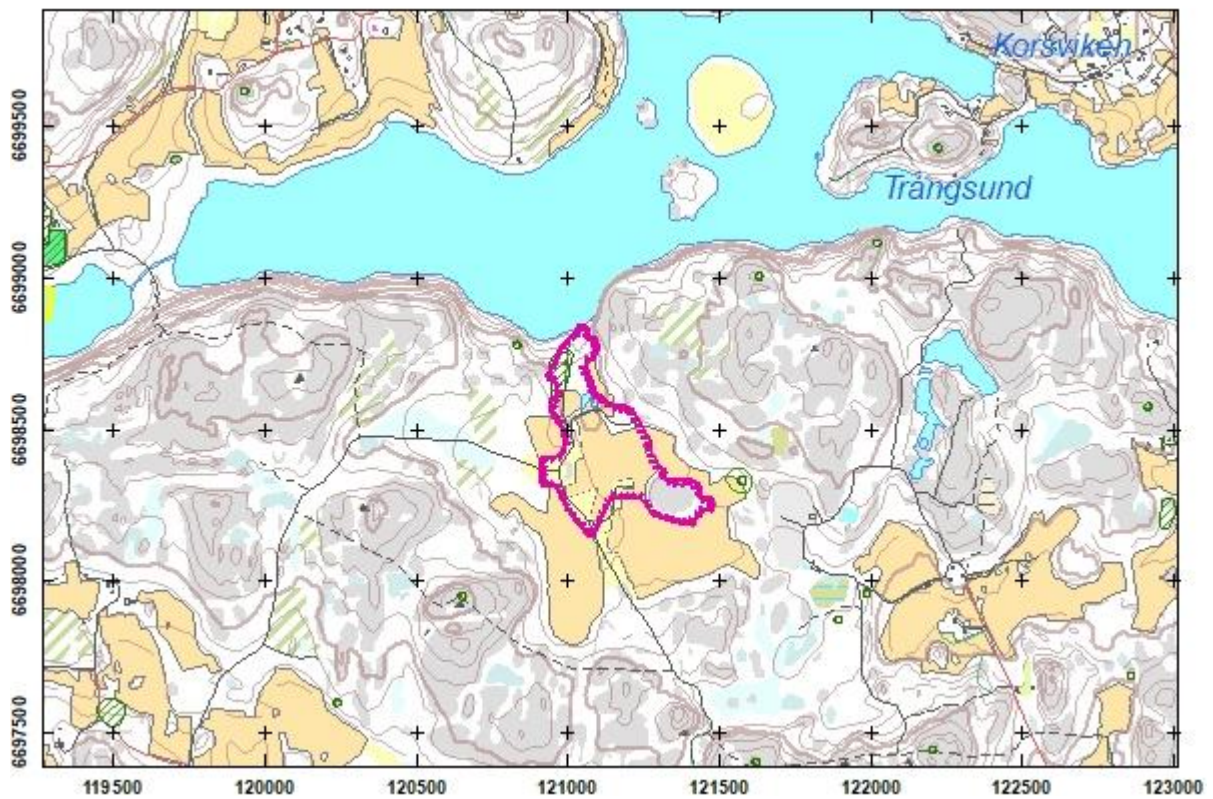
www.regeringen.ax

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

<i>Kommun, by</i>	Sund, Lövvik	<i>Fastighet</i>	771-415-1-1
<i>Fornlämning</i>	Su 15.1, höggravfält, yngre järnålder	<i>Uppdrag</i>	2021 – 034
<i>Närvarande</i>	Vik. antikvarie Victoria Gottberg, arkeolog Rudolf Gustavsson och enhetschef Mikko Helminen	<i>Tidpunkt</i>	06-07-2021
<i>Koordinat- och höjdsystem</i>	ETRS-TM35FIN; N2000/FIN2005N00	<i>Inmätningssystem</i>	Trimble TDC 150
<i>Fotografier</i>	[P210621_01.jpg – P210708_03.jpg]		
<i>Ritningar/kartor</i>	-	<i>Fynd</i>	-

Digitala fotografier och inmätningdata förvaras hos Ålands landskapsregering.

UTDRAG FRÅN TERRÄNGKARTAN

Figur 1. Det besiktigade området markerat med skrafferad rosa linje. Skala 1: 25 000.

1. BAKGRUND

Kulturbyrån har blivit ombedd om att ge utlåtande inför arbeten intill fast fornlämning Su 15.1 (ÅLR 2021/5957), ett höggravfält från yngre järnålder. Arbetet är byggnation av en fritidsbostad strax norr om gravfältet. Inför utlåtande gjordes en besiktning av fast fornlämning Su 15.1 samt av dess närområde.

2. METOD

Arkivstudier: På 1600-talet var markområdet för höggravfält Su 15.1 ingen skattebelagt mark och inkluderades därmed inte i skatteläggningsskarta (MHA A 2d 92). Under 1700-talet hade marken tagits i bruk som betesmark (enligt karta Å15 Sund 16:1), men då hade ännu inga notiser gjorts om att terrängen var ovanligt knölig i det nuvarande fornlämningsområdet. Än idag används samma markområde som betesmark för får.

Några moderna inventeringsrapporter över Su 15.1 finns inte. Den tidigaste moderna dokumentationen över gravfältet är översiktskartan (IK 479) från 1978. Denna karta jämfördes och rektifierades med den nuvarande avgränsningen för fornlämningen. Det kunde konstateras att den nordvästra avgränsningen är något generös i sin utbredning samt att några av de södra anläggningarna ligger utanför det angivna fornlämningsområdet.

Utöver höggravfält Su 15.1 finns ett långtida odlingslandskap i Lövvik. Den tidigaste litterära källan i kulturbyråns bibliotek härstammar från 1537 års skattebok där bonden Marcilius från *Löffuik* nämns (Ålands Kulturstiftelse 1964: 54). Sedan dess har byn varit bebodd av minst en gård fram till mitten av 1900-talet.

På 1746 års karta syns två rödmarkeringar i det nord-sydgående diket som mynnar ut i Östra kyrksundet. Under 177-talet stod där två vattenkvarnar, s.k. skvaltkvarnar med liggande vattenhjul, varav den sydliga kvarnen tillhörde Lövviks hemman och den nordliga tillhörde Björby by, se fig. 2.

Figur 2. Utdrag ur lantmåteriets historiska karta från 1746 (Å15 Sund 16:1). Lövvik hemmans (nr 20) och Björby bys skvaltkvarn (nr 21) ses ligga i norra delen av diket.

GIS studier: Lantmäteriverkets LiDAR-data samt *Red Relief Image Map* (RRIM) användes för att identifiera eventuella forn- och kulturlämningar inom undersökningsområdet. Digitala mätdata användes både till att undersöka områdets topografi och för att ta fram eventuella avvikelser som genom olika skuggbilder från laserdata kan avslöja eventuella fornlämningar. Både LiDAR- samt RRIM-datan visade spår efter de gamla odlingsmarkernas dikningar.

Fältmetodik: Besiktningen genomfördes som en okulär inventering utan markingrepp, där hela den berörda fornlämningen samt dess närområde besiktigades. Objekt av intresse precisionsinmättes och dokumenterades i ord och bild.

3. RESULTAT

Under besiktningen kunde det konstateras att gravfältskartan IK 479 över Su 15.1 stämmer väl överens med verkligheten. Anläggning 47 som på kartan ligger under körvägen kunde även i fält ses ligga under körvägen med några av dess stenar synliga i markytan. Denna anläggning har blivit skadad av vägen och nöts allteftersom av överkörande trafik.

Så som det noterades redan vid upptecknandet av översiktskartan 1978 så är skogspartiet norr om gravfältet fyllt med gropar efter sandgrävning. Norr om dessa gropar planas marken ut till vad som tycks vara en mänskligt byggd terrassering. I södra avgränsningen av denna terrassering ses en flack hög med en grop i mitten (obj. 2). Misstankar om att denna är en gravhög med en plundringsgrop uppstod.

Lokaliseringen av Lövviks och Björbys skvaltkvarnar var svår då vegetationen hade vuxit sig kraftig i diket. Områden med terrasseringar och stensamlingar utgjorde möjliga platser för dessa skvaltkvarnar, men ingenting kunde konstateras med säkerhet.

Ett flertal bebyggelseämningar, så som husgrunder, källargrunder och igenfyllda brunnar, kunde hittas i kluster runt om i området.

Figur 3. Några stenar från anläggning 47 ses i markytan av körvägen. Foto: Victoria Gottberg / P210708_01.JPG.

4. BEDÖMNING

Fornlämning Su 15.1 konstateras vara ett i terrängen tydligt högggravfält från yngre järnålder. Den nya gravhögen (obj. 2) får anläggningsnummer 49 och inkluderas som en del av högggravfältet.

Den nuvarande kartavgränsningen för fornlämningen konstateras ligga fel i jämförelse med dess egentliga utbredning.

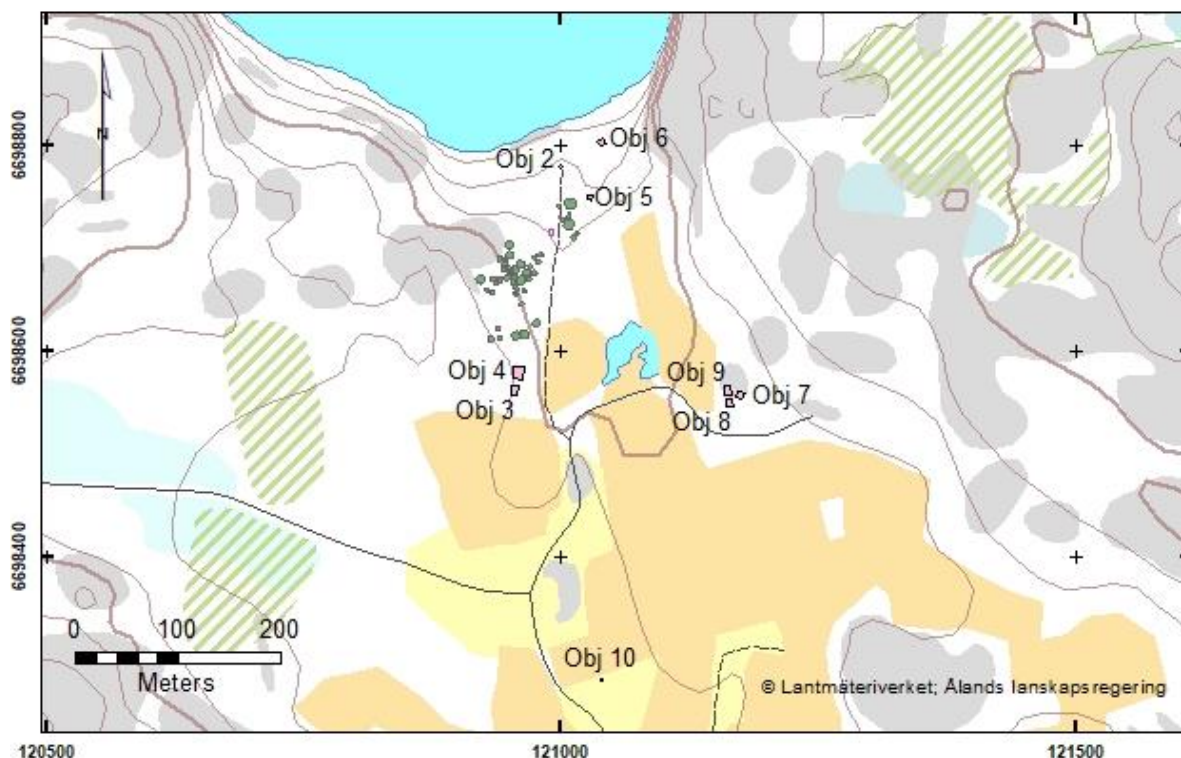
Anläggning 47, vars stenar ses ligga i markytan av körvägen, bör undersökas arkeologiskt och rubbas för att bevara så mycket arkeologisk information som möjligt. Vid ett framtida stugbygge kan både fornlämning Su 15.1 och den nya gravhögen (obj. 2) undvikas så att dessa inte skadas.

I övrigt kan kulturbyrån konstatera att Lövvik by har en lång tradition av odling och boskapsskötsel. Unikt för Lövvik är att odlingslandskapet har bevarats i sådan hög grad att gamla åkersystem och lämningar av bebyggelse, av vilka flera kan klassas som fasta fornlämningar, från åtminstone 1600-talet går att spåra i terrängen.

Kastelholm 13.07.2021

Vik. antikvarie

Victoria Gottberg

Figur 4. Översiktskarta över högggravfältets Su 15.1 gravhögar (rektifierade från IK-kartan) markerade med grönt och de besiktigade objekten markerade med rosa. Skala 1: 7000.

KÄLLFÖRTECKNING

Litteratur:

Chiba, T. Kaneta, S. & Suzuki, Y. 2008. Red Relief Image Map: New Visualization Method for Three-dimensional Data. *The international Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences*, XXXVII.B2: 1071-1076.

Kokalj, Ž; Zakšek, K. and Oštir, K. 2011. Application of Sky-View Factor for the Visualization of Historic Landscape Features in Lidar-Derived Relief Models. *Antiquity* 85 (327): 263–273.

Zakšek, K.; Oštir, K. and Kokalj, Ž. 2011. Sky-View Factor as a Relief Visualization Technique. *Remote Sensing* 3: 398–415.

Ålands Kulturstiftelse, 1964, *Åländska handlingar 1530-1634. 1:2, Skattböcker 1537-1539*, redigerad av Kaj Mikander, Mariehamn.

Arkivkällor:

Finlands riksarkiv, Helsingfors.

Lantmäteriverkets renoverade kartor:

Å15 16:1, *Löfvijk Hemman på Åland & Sund Sockn.*

Geometriska kartor MHA A 2d 92, *Löövikin kylä Sundin pitäkässä koskeva kartta.*

Bilaga 1. Objektlista

Objekt 1 – höggravfält

Läge	Y 120 974	X 6 698 687	Z 17 möh
Antal	48	Datering	Yngre järnålder
Form och storlek	avlångt; 153,9 x 59,3 x 0,6 meter		
Beskrivning			
Gravfältet är väl synligt och ligger i en bergig terräng. Idag växer det blåbärsris och tallar på gravfältet.			
<hr/>			
Kommentar	Su 15.1, IK 497		
Bedömning av status	Fast fornlämning		

Översiktsbild från nordost.

Foto: Victoria Gottberg / P210708_03.JPG.

Objekt 2 – gravhög

Läge	Y 120 998	X 6 698 779	Z 9 möh
Antal	1	Datering	Yngre järnålder
Form och storlek	runt; 3,3 x 3,3 x 0,4 meter		
Beskrivning			
En liten gravhög med plundringsgrop beläget på södra delen av terrasseringen.			
<hr/>			
Kommentar	Su 15.1, anl. 49		
Bedömning av status	Fast fornlämning		

Översiktsbild från öst.

Foto: Victoria Gottberg / P210706_10.JPG.

Objekt 3 – husgrund

Läge	Y 120 954	X 6 698 578	Z 24 möh
Antal	1	Datering	Sen tid
Form och storlek	rektangulär; 9,6 x 5,6 x 0,6 meter		
Beskrivning			
En husgrund med syllstenar av röd granit. Runt om och på syllstenarna ses tegel som påverkats av het eld. Inom husgrunden ses järnplattor ligga på marken, lutandes mot syllstenarna			
<hr/>			
Kommentar	-		
Bedömning av status	Kulturlämning		

Översiktsbild från öst.

Foto: Victoria Gottberg / P210706_01.JPG.

Objekt 4 – husgrund

Läge	Y 120 958	X 6 698 578	Z 23 möh
Antal	1	Datering	Sen tid
Form och storlek	rektangulär; 11,7 x 10,6 x 0,5 meter		
<i>Beskrivning</i>			
En husgrund med syllstenar av röd granit. I husgrundens norra del ses rester av ett spisröse.			
<i>Kommentar</i>			
-			
<i>Bedömning av status</i>			
Kulturlämning			

Översiktsbild från nordost.

Foto: Victoria Gottberg / P210706_03.JPG.

Objekt 5 – skvaltkvarn

Läge	Y 121 028	X 6 698 748	Z 16 möh
Antal	1	Datering	Medeltid
Form och storlek	rektangulär; 5,4 x 5,6 x 0,3 meter		
<i>Beskrivning</i>			
Möjliga rester efter Lövviks hemmans skvaltkvarn. I diket finns en plåtåliknande del med stenblock runt om.			
<i>Kommentar</i>			
-			
<i>Bedömning av status</i>			
Kulturlämning			

Översiktsbild från väst.

Foto: Victoria Gottberg / P210706_05.JPG.

Objekt 6 – skvaltkvarn

Läge	Y 121 038	X 6 698 804	Z 3 möh
Antal	1	Datering	1700-tal
Form och storlek	rektangulär; 11,7 x 10,6 x 0,5 meter		
<i>Beskrivning</i>			
En husgrund med syllstenar av röd granit. I husgrundens norra del ses rester av ett spisröse.			
<i>Kommentar</i>			
-			
<i>Bedömning av status</i>			
Kulturlämning			

Översiktsbild från nordväst.

Foto: Victoria Gottberg / P210706_09.JPG.

Objekt 7 – källargrund

Läge	Y 121 174	X 6 698 557	Z 23 möh
Antal	1	Datering	medeltid
Form och storlek	kvadratisk; 7,1 x 6,9 x 1,0 meter		
Beskrivning	En robust källargrund med vars öppning vetter ut mot sydväst. Källargrunden ligger tillsammans med två andra husgrunder.		
Kommentar	-		
Bedömning av status	Kulturlämning		

Översiktsbild från sydväst.

Foto: Victoria Gottberg / P210706_11.JPG.

Objekt 8 – husgrund

Läge	Y 121 163	X 6 698 549	Z 22 möh
Antal	1	Datering	medeltid
Form och storlek	kvadratisk; 7,4 x 7,3 x 0,2 meter		
Beskrivning	En husgrund med något synliga syllstenar. I husgrundens östra del ses rester av ett spisröse.		
Kommentar	-		
Bedömning av status	Kulturlämning		

Översiktsbild från sydväst.

Foto: Victoria Gottberg / P210706_12.JPG.

Objekt 9 – husgrund

Läge	Y 121 161	X 6 698 562	Z 23 möh
Antal	1	Datering	medeltid
Form och storlek	rektangulär; 10,1 x 6,4 x 0,2 meter		
Beskrivning	En husgrund vars västra syllstenar ses stående på kalt berg medan dess östra stenar är något täckta av vegetation.		
Kommentar	-		
Bedömning av status	Kulturlämning		

Översiktsbild från nordväst.

Foto: Victoria Gottberg / P210706_13.JPG.

Objekt 10 – brunn

<i>Läge</i>	Y 121 039	X 6 698 280	Z 25 möh
<i>Antal</i>	1	<i>Datering</i>	Historisk tid
<i>Form och storlek</i>	rund; 2,5 x 2,5 x 0,1 meter		
<i>Beskrivning</i>			
<p>En brunn som idag är igenfylld av sten. Runt om brunnsöppningen växer rikligt med nässlor. I området direkt söder om brunnen ses högar i terrängen. Dessa är troligen spisirösen. Någon enstaka sten till husgrunder ses också skymta i markytan.</p>			
<i>Kommentar</i>	-		
<i>Bedömning av status</i>	Kulturlämning		

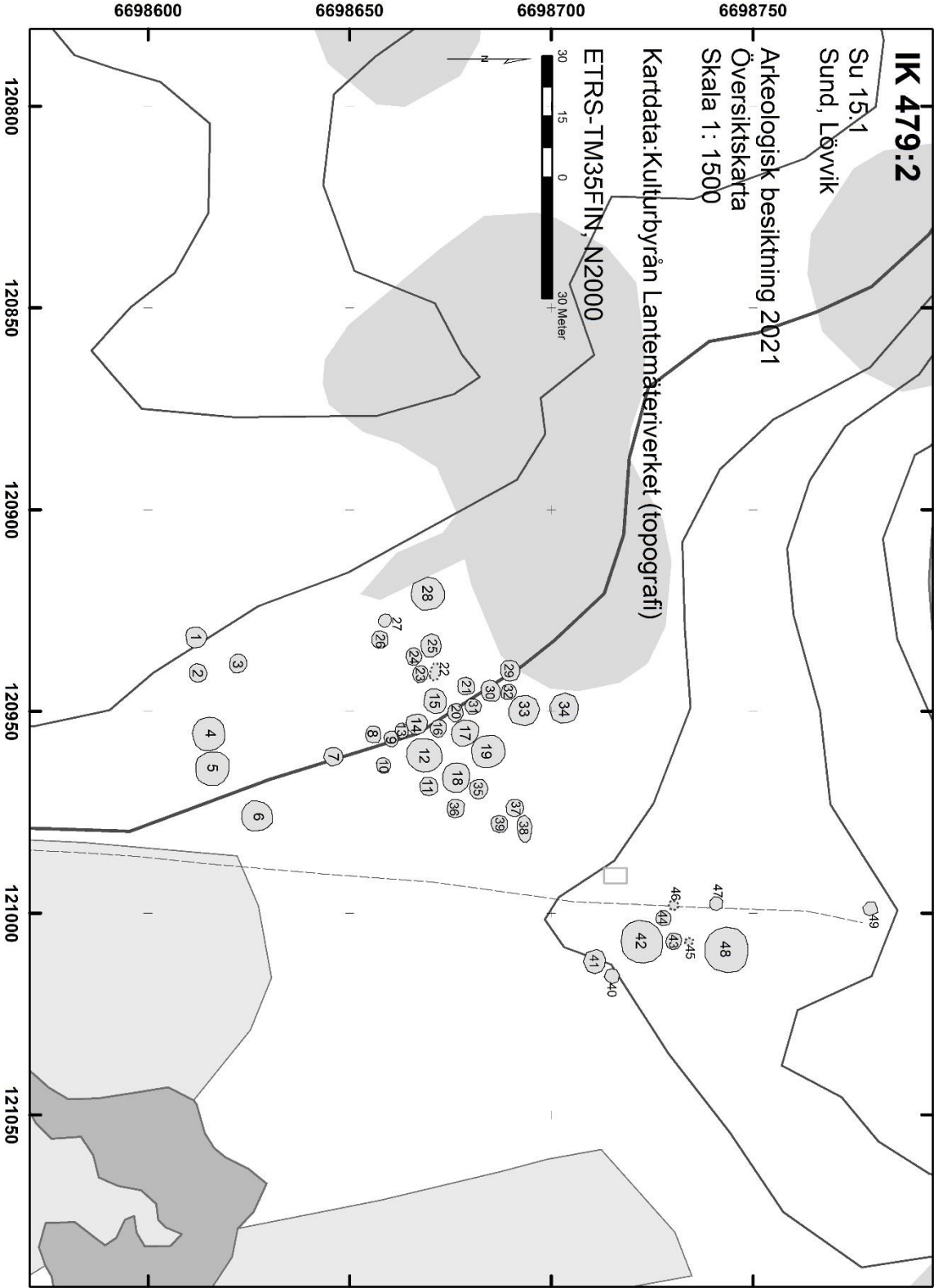

Översiktsbild från väst.

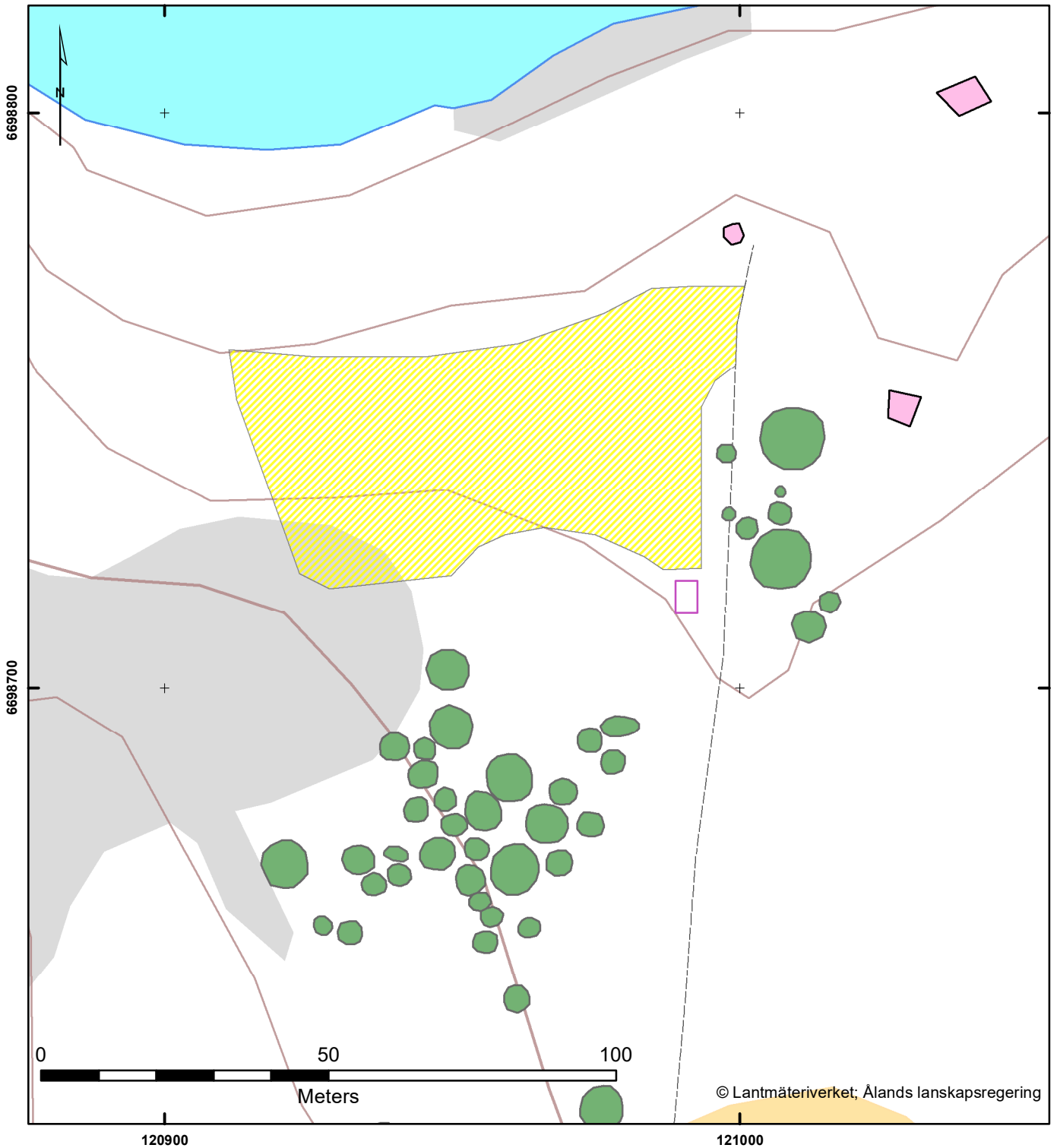
Foto: Victoria Gottberg / P210706_16.JPG.

Bilaga 2. Förteckning över digitala foton

Filnamn	Rubrik/namn	Tagits ifrån	Fotograf	Anteckningar
P210621_01	Översiktsbild	Ö	VG	Slutningen norr om gravfältet
P210621_02	Översiktsbild	Ö	VG	Slutningen norr om gravfältet
P210706_01	Översiktsbild obj 3	Ö	VG	Granitsten i grunden med smält tegel runt om. S om Su 15.1
P210706_02	Detaljbild	Ö	VG	Tegel från obj 1
P210706_03	Översiktsbild obj 4	NO	VG	Granitstenar som syllstenar. Spisröse ses till höger i bild. S om Su 15.1
P210706_04	Översiktsbild obj 5	Ö	VG	Platsen för Lovviks skvaltkvarn?
P210706_05	Översiktsbild obj 5	V	VG	Platsen för Lovviks skvaltkvarn?
P210706_06	Detaljbild obj 5	NV	VG	Terrassering av vegetation till höger med en liten bassäng mitt i bild
P210706_07	Översiktsbild	N	VG	Kvarnsten vid vattnet
P210706_08	Detaljbild	Lod	VG	Kvarnsten vid vattnet
P210706_09	Översiktsbild obj 6	NV	VG	Platsen för Björby skvaltkvarn?
P210706_10	Översiktsbild obj 2	Ö	VG	Hög med grop mitt i? Norr om gravfält Su 15.1
P210706_11	Översiktsbild obj 7	SV	VG	Källargrund
P210706_12	Översiktsbild obj 8	SV	VG	Husgrund. Obj 6 syns i bakgrunden
P210706_13	Översiktsbild obj 9	NV	VG	Husgrund på hållberg
P210706_14	Detaljbild	SO	VG	"Skräphög" av sten med borrhål
P210706_15	Översiktsbild	Ö	VG	"Skräphög" av sten med borrhål
P210706_16	Översiktsbild obj 10	V	VG	Igenfylld brunn. Mycket nässlor
P210706_17	Översiktsbild obj 10	NÖ	VG	Obj 9 i förgrunden. "Knölar" i marken söder om brunnen. Ser ut som spisrösen.
P210706_18	Översiktsbild	Ö	VG	Källare med jättekast
P210706_19	Detaljbild	Ö	VG	Inuti källare med jättekast
P210706_20	Översiktsbild	SV	VG	Anl 42 och 48 på Su 15.1
P210706_21	Översiktsbild	SV	VG	Anl 42 och 48 på Su 15.1
P210708_01	Översiktsbild anl 47	NO	VG	Anl 47 på Su 15.1 ses med några stenar genom vägen
P210708_02	Översiktsbild Su 15.1	NO	VG	Anl 18 ses mitt i bild
P210708_03	Översiktsbild Su 15.1	NO	VG	Anl 35 är längst fram i bild. Rakt bakom ses anl 18.

Föreslagen yta för byggnation av liten stuga = gulskratterat
Gravhögar på fast fornlämning Su 15.1 = grön
Nynmätta objekt (se besiktningsrapporten) = rosa

Utlåtande

16.11.2021

MV/221/05.01.00/2021 1 (2)

Ålands landskapsregering
PB 1060
22111 MARIEHAMN

Referens ÅLR 2021/7574

Ärende **SUND, Rubbande av del av fast fornlämning Su 15.1 i Lövvik**

Ålands landskapsregering begär Museiverkets utlåtande angående rubbande av del av fast fornlämning Su 15.1. i Lövvik, Sund kommun. Museiverket har behandlat ärendet i det särskilda sammanträdet den 9.11.2021 och avger utlåtande enligt följande.

Fornlämningen Su 15.1. är ett höggravfält från yngre järnåldern. Rubbande av del av fast fornlämning har blivit aktuellt pga fastighetsägarens planer att bygga en stuga på tomten. Kulturbedriften har genomfört en arkeologisk besiktning på platsen i juni 2021. Besiktningens rapport finns i bilaga 2.

Museiverket ser inget hinder för att rubba den vid/under körvägen belägna anläggning 47 eftersom anläggningen redan är skadad. I landskapsregeringens brev den 20.10. 2021 till Museiverket (ÅLR 2021/7574) har presenterats tydligt och i detalj de arkeologiska undersöknings- och dokumentationsvillkoren som skall uppfyllas innan rubbande.

På basis av fältbesiktningen kan den planerade stugan placeras utanför fornlämningsområdet och på så sätt kan man undvika att göra ingrepp i anläggning 49 (ie.gravhöj). Museiverket anser att detta är en bra lösning med hänsyn till fornlämningen och Museiverket har inget att tillägga angående Kulturbedriften utlåtande.

Överdirektör

Elina Anttila

Intendent

Satu Mikkonen - Hirvonen

För Ålands landskapsregering/kulturbyrå/Victoria Gottberg
kännedom